

به نام خدا

تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری

مولف:

فاطمه تقی زاده

انتشارات گیوا

سرشناسه : تقی‌زاده، فاطمه، ۱۳۶۴-
 عنوان و نام پدیدآور : تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری / مولف فاطمه تقی‌زاده.
 مشخصات نشر : تهران: گیوا، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۲۲۴ ص.
 شابک : 978-600-451-475-0
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۱۷.
 موضوع : ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. -- سیاست و حکومت
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ت ۷۳ / DSR ۱۳۱۴
 رده بندی دیویی : ۰۷۴/۹۵۵
 ماره کتابشناسی ملی : ۵۳۰۲۷۹۹

آدرس: میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، نبش کوچه مهدی‌زاده،
 پلاک ۱، طبقه ۴، تلفن: ۸۰ ۶۶۱۲۱-۰۲۱

عنوان کتاب :	تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری
مولف :	فاطمه تقی‌زاده
ناشر :	انتشارات گیوا
ناظر فنی :	سیده محبوبه حسینی
صفحه‌آرا :	آدینه کبرایی
طراح جلد :	یکتا شیرکوند
سال و نوبت چاپ :	پاییز ۱۳۹۷ / اول
شمارگان :	۱۰۰۰
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۵۱-۴۷۵-۰
قیمت :	۲۸۰,۰۰۰ ریال
تارنما :	www.givabook.com

فهرست مطالب

مقدمه.....

۹.....

بخش اول: مبانی تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری

فصل اول: حکومت قاجاریه..... ۱۳

سابقه تاریخی ایل قاجار..... ۱۳

سلطنت قاجار و نظام ایلاتی..... ۱۷

مبانی مشروعیت قدرت سیاسی پادشاهان قاجار..... ۱۸

فصل دوم: ساختار حکومت قاجاریه با به سلطنت رسیدن ناصرالدین شاه..... ۲۳

تشکیلات اداری..... ۲۸

فصل سوم: نگاهی به اندیشه سیاسی امیر کبیر..... ۴۳

مبانی و زمینه‌های تربیتی و فکری امیر کبیر..... ۴۴

تجارب عملی میرزا حسن در اندیشه امیر کبیر..... ۴۶

سفر به روسیه..... ۴۷

سفر به ایران..... ۴۸

سفارت میرزا تقی خان به ارزنه "روم"..... ۴۹

فصل چهارم: نگاهی به اندیشه‌های سیاسی حسین خان سپهسالار..... ۵۳

زمینه‌های تربیتی و فکری حسین خان سپهسالار..... ۵۴

تجارت عملی مؤثر در اندیشه میرزا حسین خان سپهسالار..... ۵۵

اندیشه‌های سیاسی حسین خان سپهسالار..... ۶۱

فصل پنجم: نگاهی به اندیشه سیاسی میرزا ملکم خان: نجم الدوله..... ۶۵

فراموشخانه..... ۷۰

فصل ششم: نگاهی به اندیشه‌های سیاسی میرزا یوسف خان: محمدشاه الدوله..... ۷۷

بخش دوم: بررسی تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری

فصل اول: بررسی تحولات سیاسی - اداری عصر ناصری در زمان امیر کبیر..... ۸۹

اوضاع اقتصادی کشور در دوران صدارت امیر کبیر..... ۹۲

ساختار ارتش و نحوه اداره آن در زمان امیر کبیر..... ۹۸

نظام آموزشی کشور در عهد صدارت امیر کبیر..... ۱۰۱

اقدامات امیر در زمینه اخلاق و کردار مدنی (اصلاحات اداری)..... ۱۰۶

دیوان عدالت و قضا در دوران امیر کبیر و نحوه اداره آن..... ۱۰۹

امور شهری و خدمات عمومی در دوران امیر کبیر و نحوه اداره آن..... ۱۱۲

خبررسانی و خفیه نویسی در دوران صدارت امیر کبیر و نحوه اداره آن..... ۱۱۷

فصل دوم: بررسی تحولات ساختار سیاسی - اداری عصر ناصری از قتل امیرکبیر تا صدارت

میرزا حسین خان سپهسالار.....	۱۲۱
صدارت اعتمادالدوله نوری.....	۱۲۱
اصلاحات سیاسی ناصرالدین شاه (ترقی خواهی سه ساله).....	۱۲۴
صدارت میرزا محمد خان سپهسالار.....	۱۲۵
دارالخلافه ناصری.....	۱۳۹
بررسی گستره فعالیت‌های وزارتخانه‌های عصر ناصری.....	۱۴۲

فصل سوم: بررسی تحولات ساختار سیاسی - اداری عصر ناصری در زمان صدارت میرزا

حسین خان سپهسالار.....	۱۵۵
اقدامات سپهسالار در عدلیه.....	۱۵۸
شیوه حکومت.....	۱۶۳
تشکیل دربار اعظم.....	۱۶۵
در باب مجلس وزراء.....	۱۶۶
اقدامات میرزا حسین خان سپهسالار در برخورد با زورگویی و زیاده خواهی حکام.....	۱۶۶
اقدامات سپهسالار در مبارزه با رشوه خواری.....	۱۶۹
برقراری ساعات اداری مشخص.....	۱۷۱
اصلاحات سپهسالار در ساختار ارتش و امور نظامی.....	۱۷۲
بررسی اقدامات فرهنگی حسین خان سپهسالار.....	۱۷۷
اقدامات سپهسالار در پست.....	۱۸۱
اقدامات اقتصادی میرزا حسین خان سپهسالار.....	۱۸۳
سفر اول شاه به فرنگ.....	۱۸۸
روند اصلاحات بعد از عزل سپهسالار (۱۲۹۰).....	۱۹۰
سفر دوم ناصرالدین شاه به فرنگ.....	۱۹۴

فصل چهارم: بررسی تحولات ساختار سیاسی - اداری عصر ناصری از عزل سپهسالار تا پایان

سلطنت ناصرالدین شاه.....	۱۹۹
اوضاع ایران در دوره صدارت یوسف خان مستوفی الممالک.....	۱۹۹
صدارت میرزا یوسف مستوفی الممالک.....	۲۰۲
شیوه صدارت میرزا یوسف مستوفی الممالک.....	۲۰۴
اوضاع ایران در دوران صدارت علی اصغر خان اتابک امین السلطان.....	۲۰۵
بررسی نظام اداری ایالات و ولایات در عصر ناصری.....	۲۱۲
منابع و مأخذ.....	۲۱۹

دوره تاریخی سلطنت پادشاهان قاجار در ایران با وقوع تحولات شگرفی در جهان، خصوصاً مغرب زمین مقارن بود. ایران در این زمان، بنا به ملاحظات و ترتیبات منطقه‌ای قدرت‌های بزرگ و خصوصیات درونی تمدن جدید غرب در مدار عصر مدرن قرار گرفت، که به لحاظ اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی با آن تمدن فرهنگ‌ها فاصله داشت از جمله مهم‌ترین جریاناتی که در عصر قاجاریه بوجود آمد، فکر تغییر و اندیشه اصلاحات بود. از همان ابتدا که برخی از رجال آگاه‌تر قاجاریه پی بردند که جامعه‌شان چه میزان عقب مانده می‌باشد و در جوامع دیگر چه تغییر و تحولاتی رخ داده است فکر اصلاحات و نوآوری به وجود آمد. اولین جوانه‌های ضرورت انجام اصلاحات، پس از شکست‌های خفت بار ایران در جنگ با روسیه سر بر آورد. طی جنگ با روسیه مشخص گردید که در قرون متمادی که کشور ما در گیر تهاجم ترکان، مغولان، بوده و بخش‌های مختلف آن میدان نزاع رقیبان قدرت و دستخوش نابسامانی و هرج و مرج بوده است ممالک فرنگ بر مرکب علم و دانش نشسته و قرن‌ها از ما فاصله گرفته و پیش تاخته‌اند و قوه شکست ایران در ماجرای هرات و عقب نشینی از برابر نیروهای انگلیسی در زمان محمد شاه قاجار، آیه‌ای بر این ایده را استحکام بخشید که علل پیشرفت سریع و توانایی‌های نظامی و تکنولوژیک فرنگیان نه تنها از راه ملی آنان، بلکه در رویکرد جدیدشان نسبت به انسان و جامعه، علم و حتی دیانت بوده است.

از زمان عباس میرزا توسط دو گروه تلاش‌هایی برای کم کردن فاصله تمدنی آغاز شد. یک گروه از درون ساختار حکومت و رجال سیاسی قاجار و مصلحانی چون عباس میرزا و امیر کبیر و میرزا حسین خان سپهسالار و ملکم خان، مستشارالدوله و گروه دیگر توسط روشنفکرانی از متن جامعه که چندان وابستگی به دربار یا حاکمیت قاجار نداشتند، زین العابدین مراغه‌ای، آقابابا تبریزی، میرزا آقاخان کرمانی از جمله این گروه بودند البته این اصلاحات و نوسازی توسط دو گروه فوق به علت ماهیت خودکامه رژیم و مخالفت درباریان و صاحبان منافع خاص ناکام ماند ولی متوقف نشد و گرچه این اصلاحات به موفقیت چندانی دست نیافت اما فکر اصلاحات از بین نرفت و توسط روشنفکران با جدیت ادامه پیدا کرد.

شماری از این روشنفکران و مصلحان در دوره ناصری منشا خدمات فراوانی بودند. بی شک یکی از مهم‌ترین ادوار تاریخ قاجاریه روزگار پادشاهی ناصرالدین شاه است عصری مهم و تاثیر گذار در تاریخ

ورود ایران به عصر مدرن و مناسبات آن محسوب می‌شود در دوران ناصرالدین شاه قاجار به تاسی از مدنیت جدید فرهنگی ایده‌ها و طرح‌های مختلفی برای بهبود اوضاع کشور و دستیابی به پیشرفت و ترقی به سبک و سیاق اروپایی عنوان شد از جمله ایده‌های اصلاحی طرح‌هایی برای بهبود ساختار حکومت بود ایران در این دوران سرنوشت ساز در مدار جهان سرمایه داری جدید مغرب زمین و مدنیت بر ساخته آن قرار گرفت و از آن به بعد قدرت‌های اروپایی نقشی بی بدیل در فراز و فرود تاریخ معاصر ایران بدست آوردند و این امر بیش از آنکه محصول توطئه چینی صاحبان دنیای جدید باشد، نتیجه قهری تاسیس مدنیت مدرن و لازمه ذاتی آن بود.

در این دوران رابطه ایران با غرب به نحو فزاینده‌ای گسترش یافت و سطح تماس مدنی و فرهنگی نیز افزایش یافت به نظر می‌رسد متفکران ایرانی عصر ناصری دیگر با چشمانی خیره و چهره‌هایی مات و مبہوت به اجتماع فرنگی نمی‌گریستند. گذشت زمان مجال نوعی بازاندیشی و تفکر را در قبال وضع آنان و شرایط و مقتضیات داه فراهم کرده بود.

بدین لحاظ باید اذعان کرد که نخستین ایده‌ای نوسازی ایران در عصر ناصری شکل گرفت. حرفهای روشنفکران دیگر تصویری رمانتیک و احساسی، مدنیت غرب را ارائه نمی‌کرد و در حد آرزو برای تحقق آن پیشرفت‌ها در جامعه خودی متوقف نمی‌شد و تا حدودی خود را درگیر علل و عوامل مدنیت غرب کرده بود و حتی روش‌هایی برای نوسازی فرهنگی، آئینه ایران نیز مطرح شد.